

НАВАКОЛЛЕ

# Балоты — царства экачысціні

**У Беларусі шмат робіцца, каб зберагчы вялікія водна-балотныя багацці**

Вы не задумваліся: чаму рэдкім птушкам, жывёлам, раслінам даспадобы прасторы балот? Бо гэта — вялікія рэзервуары чыстай прэснай вады. Да таго ж балоты здольныя выдзяляць у атмасферу ў вялікай канцэнтрацыі кісларод і паглынаць вуглякіслы газ. Парадокс: балоты — царства экачысціні...

Ну а калі не царства — то княства. Дарэчы, "Вялікае княства вяртлявай чаротаўкі" — так між сабою спецыялісты называюць балоты, дзе жыве рэдкая птушачка. І такую ж назву мае беларуска-літоўскі праект, скіраваны на зберажэнне "чырванакніжніцы". Ён рэалізуецца пры падтрымцы Праграмы LIFE Еўрасаюза. Як вядома, колькасць гэтых птушак у свеце значна скарацілася, а ў 8 еўракраінах яны цалкам зніклі. Цяпер у еўрапапуляцыі — каля 13-21 тысячы самцоў: па іх ідзе падлік, бо якраз яны спяваюць. Гняздуюцца вяртлявыя чаротаўкі ў асноўным у Беларусі, Украіне й Польшчы, толькі 1% іх арнітолагі налічылі ў Літве. Таму вырашылі невялічкую колькасць птушак адлавіць на беларускіх балотах Званец, Сервеч, Дакудаўскае ды перасяліць на літоўскія Цірай, Апвардай, Дэльта Нёмана, Жувінтас. Вядома ж, тыя

балоты прадоўжаць аберагаць. На прэс-канферэнцыі ў Нацыянальным прэс-цэнтры Міхаіл Максіменкаў, старшы навуковы супрацоўнік Навукова-практычнага цэнтра НАН Беларусі па біярэсурсах, расказаў: ужо было паспяховае перасяленне птушак з балота Званец у біясферны рэзерват Жувінтас. Сёлета пройдзе другі этап трансляцыі вяртлявай чаротаўкі. У Беларусі зладзяць фэст "Вяртлявая чаротаўка запрашае!" і адукацыйную платформу для дзяцей "Веб-вароты ў прыроду".

Рамсарскія ўгоддзі — яшчэ адно балотнае царства, у якім жывуць рэдкія вадаплаўныя птушкі й жывёлы, растуць прыгожыя расліны. У іранскім горадзе Рамсары 2 лютага 1971 года была падпісана "Канвенцыя пра водна-балотныя ўгоддзі", а сусветная супольнасць пачала штогод адзначаць тую дату як Сусветны дзень водна-балотных угоддзяў. Сёння ў канвенцыі ўжо 160 краін, Беларусь у ёй з 1999 года. І з таго часу са сваімі балотамі, асабліва тымі, якія заставаліся ў некранутым стане на працягу многіх тысячагоддзяў, мы пачалі абыходзіцца як з вялікай каштоўнасцю. У Беларусі цяпер 26 водна-балотных угоддзяў плошчай 778 тысяч га, якія ўключаны ў Рамсарскі спіс. Сярод іх 4 трансгранічныя балоты міжнароднага

значэння. Два — на мяжы Беларусі ды Украіны (балоты "Просытыр — Прыпяць — Стаход" і "Альманскія балоты — тарфяны масіў "Пераброддзе"). Два балоты — на мяжы Беларусі й Літвы — гэта "Котра — Чэпкеляй" і "Вілейты — Адуцішкіс". Усяго ж у свеце 16 трансгранічных балот.

На прэс-канферэнцыі, што прысвечалася Сусветнаму дню водна-балотных угоддзяў, згадалі: чаго ж мы дамагліся ў ахове балотнай спадчыны за апошнія гады. Распрацавана стратэгія па ахове ды ўстойлівым выкарыстанні балот і тарфянікаў — такой больш нідзе няма! Нашы навукоўцы хадзілі па балотах, даследавалі іх, апісвалі, а ўрэшце склалі базу балот з усімі іх жывёламі й раслінамі. Для кожнага раёна Беларусі стварылі спецыяльныя карты або схемы балот, якімі

можна карыстацца. Асобная размова вялася з торфаздабываючымі прадпрыемствамі. Дасягнуты дамовы: распрацоўваць можна толькі тыя балоты, якія былі ўжо раней парушаны гаспадарчай дзейнасцю людзей. Аднак 4 працэнты балот (у першую чаргу каля 862 тысяч га, што засталіся ў першабытным выглядзе) падлягаюць ахове. "Стратэгія й схемы балот — вось тыя дакументы, якімі мы можам ганарыцца", — лічыць Міхаіл Максіменкаў.

Мікалай Свідзінскі, начальнік упраўлення біялагічнай і ландшафтнай разнастайнасці Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, паказаў журналістам праект Закона "Аб ахове й выкарыстанні балот (тарфянікаў)" — яму таксама няма аналагаў у свеце. Аказваецца, не ўсе балоты мож-

на лічыць тарфянікамі, бо не на ўсіх балотах торф утвараецца. Некаторыя з іх лепш палічыць за мясцовасць з залішняй увільготненасцю. "Мы пачыналі з вызначэнняў — закончылі юрыдычнымі пытаннямі па ўстойлівым захаванні й выкарыстанні балот", — растлумачыў спецыяліст. Закон будзе прыняты летам.

Спраўды, Беларусь у апошнія гады прыклала вялікія намаганні, каб зберагчы свае водна-балотныя ўгоддзі. Было рэалізавана 5 праектаў: "Тарфянікі-1", "Тарфянікі-2", "Тарфянікі-3", "Кліма-Іст", "Ветландс". Як вынік — аднавілі 28 балот, наноў забалоціўшы 62,5 тысячы га. Сёння падлічана, што на ўсе мерапрыемствы было накіравана каля 30 мільёнаў долараў міжнароднай тэхнічнай дапамогі.

Чакаецца, што праект "Ветландс" паставіць кропку ў праблеме аховы беларускіх багнаў. На гэты раз навукоўцы збіраюцца абследаваць лесамеліяратыўныя сістэмы на 130 тысяч га. Іх раней пракладвалі на землях ляснога фонду, але заўважана: вада сыходзіць з ляснога масіву па тых канавах без ніякай карысці, пакідаючы дрэвы без вільгаці.

Пазней спецыялісты намерваюцца скіраваць увагу на 10 тысяч азёр і 11 тысяч рэк Беларусі, якія таксама патрабуюць беражлівага стаўлення да сябе.

**Ганна Лагун**



**Паўторна забалочаны ўчастак балотнага масіву Дакудаўскі**